

Dictamen en relació amb la consulta plantejada per un centre hospitalari en relació amb les cessions de dades de salut al Poder Judicial.

Es presenta davant l'Agència Catalana de Protecció de Dades una consulta per part d'un centre hospitalari en la qual es formulen les següents tres preguntes concretes:

- Si un Jutge o Magistrat pot sol·licitar a un centre hospitalari totes les dades sanitàries d'un pacient, ja sigui en el marc d'un procés civil, penal, contenciós administratiu o laboral.
- Si el facultatiu pot negar-se a aportar dades sanitàries o restringir-les emparat en el deure de secret professional i/o en el dret que té el pacient a la confidencialitat de les dades.
- Si el centre sanitari pot deixar de complimentar o comunicar al Jutge o Magistrat que no subministra les dades perquè no es menciona expressament si és a petició del propi pacient o amb el seu consentiment.

La consulta formulada s'acompanya de quatre còpies d'escrits judicials, tres requeriments de jutges o magistrats i un ofici de la Secretària Judicial. En tots ells es sol·liciten dades de salut de determinats pacients d'aquest centre hospitalari.

Examinada la documentació presentada i vista la proposta de dictamen de l'Assessoria Jurídica d'aquesta Agència, es fan les consideracions següents,

I

En relació amb la consulta plantejada correspon, en primer lloc, fer referència al règim específic aplicable a les dades de salut dins del règim de protecció de les dades de caràcter personal. Així l'article 7 de la Llei orgànica de protecció de dades personals, relatiu a les dades especialment protegides, disposa:

"3. Les dades de caràcter personal que facin referència a l'origen racial, a la salut i a la vida sexual només poden ser recollides, tractades i cedides quan, per raons d'interès general, així ho disposi una llei o l'afectat hi consenti expressament."

De conformitat amb aquest article les cessions de dades de salut han d'emparar-se en l'interès general, han de ser expressament autoritzades per llei o han d'haver estat consentides per l'interessat, en els supòsits que ens ocupen, pel propi pacient. L'article 8 de la mateixa norma, disposa per a les dades relatives a la salut:

"Sens perjudici del que disposa l'article 11 pel que fa a la cessió, les institucions i els centres sanitaris públics i privats i els professionals corresponents poden procedir al tractament de les dades de caràcter personal relatives a la salut de les persones que hi acudeixin o hi hagin de ser tractades, d'acord amb el que disposa la legislació estatal o autonòmica sobre sanitat."

Cal atendre doncs, al que estableix l'article 11 de la mateixa Llei orgànica en relació amb la comunicació de dades:

1. *Les dades de caràcter personal objecte del tractament només poden ser comunicades a un tercer per al compliment de finalitats directament relacionades amb les funcions legítimes del cedent i del cessionari amb el consentiment previ de l'interessat.*
2. *El consentiment que exigeix l'apartat anterior no és necessari:*
(...)
d) *Quan la comunicació que s'hagi d'efectuar tingui com a destinatari el defensor del Poble, el ministeri fiscal o els jutges o tribunals o el Tribunal de Comptes, en l'exercici de les funcions que té atribuïdes. Tampoc no cal el consentiment quan la comunicació tingui com a destinatari institucions autonòmiques amb funcions anàlogues al defensor del Poble o al Tribunal de Comptes.*

Aquest article exigeix per a les comunicacions de dades personals, entre d'altres, a jutges o tribunals, únicament del requisit del consentiment de l'interessat. S'introdueix una excepció al règim general que exigeix en tot cas el consentiment previ de l'interessat a les comunicacions adreçades al compliment de les finalitats legítimes d'ambdós subjectes de la comunicació. Les comunicacions de dades personals a jutges i tribunals, entre d'altres, no hauran de ser consentides per l'interessat sempre que siguin necessàries per a l'exercici de les funcions que tenen atribuïdes, o sigui, quan s'emmarquin en l'exercici de les funcions legítimes d'enjudiciament que corresponen als òrgans judicials i siguin necessàries per a la resolució, anàlisi o valoració del cas que ocupi al jutge o magistrat. L'exempció del requisit del consentiment no significa que resti inaplicable el règim general de protecció de dades, ans el contrari, cobra especial rellevància el compliment dels principis generals de la protecció de dades personals, atès que la comunicació de dades és in consentida i la llei no precisa els exactes termes en què aquesta ha de realitzar-se.

II

En aquest punt, correspon analitzar l'article 4 de la Llei orgànica de protecció de dades que defineix el principi de qualitat de les dades i en el seu apartat primer exigeix:

“Les dades de caràcter personal només es poden recollir per ser tractades, així com sotmetre-les a aquest tractament, quan siguin adequades, pertinents i no excessives en relació amb l'àmbit i les finalitats determinades, explícites i legítimes per a les quals s'han obtingut.”

El darrer apartat del mateix article prohibeix expressament la recollida de dades per mitjans fraudulents, deslleials o il·lícits, prohibició que impedeix recollir un excés de dades o recollir sense el consentiment quan aquest seria exigible en relació a part o a la totalitat de les dades personals. Qualsevol recollida i posterior tractament que sobrepassi les exigències de la necessitat i pertinència de les dades significaria una recollida il·lícita o deslleial per utilitzar mecanismes existents amb un abast desmesurat.

La definició de *“tractament de dades de caràcter personal”* s'estén a les operacions i als procediments tècnics de caràcter automatitzat o no, que permetin recollir, gravar, conservar, elaborar, modificar, bloquejar i cancel·lar, així com les cessions de dades que derivin de comunicacions, consultes, interconnexions i transferències. Així doncs, la valoració de la dada personal com a adequada, pertinent i no excessiva per a unes finalitats, determinades, explícites i legítimes és necessària i aplicable a tot tipus de tractament, i específicament, com en el supòsit que ens ocupa, a les cessions a jutges i tribunals.

El propi Tribunal Constitucional assenyala que el requisit del consentiment només es pot eximir per a les comunicacions de dades quan s'hagi d'atendre a béns i drets de rellevància constitucional i introdueix la necessitat de valorar la seva justificació i proporcionalitat. Ho fa en la Sentència 292/2000, de 30 de novembre, en el Fonament Jurídic 13, amb els següents termes:

"(...) el derecho a consentir la recogida y el tratamiento de los datos personales (art. 6 LOPD) no implica en modo alguno consentir la cesión de tales datos a terceros, pues constituye una facultad específica que también forma parte del contenido del derecho fundamental a la protección de tales datos. Y, por tanto, la cesión de los mismos a un tercero para proceder a un tratamiento con fines distintos de los que originaron su recogida, aun cuando puedan ser compatibles con éstos (art. 4.2 LOPD), supone una nueva posesión y uso que requiere el consentimiento del interesado. Una facultad que sólo cabe limitar en atención a derechos y bienes de relevancia constitucional y, por tanto, esté justificada, sea proporcionada y, además, se establezca por Ley, pues el derecho fundamental a la protección de datos personales no admite otros límites."

És necessari doncs, que la petició d'informació personal per part del jutge o tribunal sigui d'acord i per a un supòsit concret, en que les dades siguin necessàries, pertinents i adequades i la petició d'informació personal s'ha de fer prèvia ponderació d'aquests requisits per part del jutge o magistrat. No hem de desconèixer que la cessió inconsentida de les dades del pacient és una mesura excepcional que fa cedir, per atendre a interessos constitucionals, un dret fonamental (l'autodeterminació informativa) dels particulars davant la necessària col·laboració amb el poder judicial a fi de garantir l'exercici de les funcions que li corresponen.

La Constitució Espanyola preveu a l'article 118 l'obligació de prestar la col·laboració als jutges i tribunals que requereixin en el curs del procés i en l'execució d'allò que resolguin. Queda constitucionalment reconegut el deure de col·laboració amb els jutges i tribunals per a la resolució dels assumptes que els ocupen i són d'altres disposicions legals les que articulen aquesta obligació de col·laboració (article 469 de la Llei orgànica 6/1985, del poder judicial).

Però s'ha de tenir en tot moment present que l'autodeterminació informativa s'insereix en l'article 18.4 de la Constitució Espanyola i que amb el reconeixement d'aquest dret com a dret fonamental de les persones se li atribueix el nivell de protecció i les garanties inherents a aquests drets i el caràcter de valor inspirador de l'ordenament jurídic. Així la prestació de la col·laboració als jutges i tribunals ha de ser respectuosa amb aquest dret fonamental i s'ha de fer una interpretació integradora d'ambdós béns constitucionalment protegits, de manera que la cessió de les dades personals al jutge o magistrat no vulneri el dret a la protecció de dades del pacient. Entenem doncs, que el jutge o magistrat, que apareix com a únic òrgan legitimat per a cursar aquesta petició, ha de motivar i concretar amb precisió quina és la informació necessària i pertinent que ha d'aportar el cedent, garantint-li d'aquesta manera, tant al cedent com al titular de les dades, que no es vulnera amb la comunicació el dret del pacient a la protecció de les seves dades i la confidencialitat de la informació.

III

La pròpia Llei orgànica de protecció de dades remet en relació amb les dades de salut al què disposi la normativa estatal o autonòmica sobre sanitat. Cal doncs, analitzar també les especificacions concretes que estableix la normativa vigent sanitària sobre l'accés i l'ús de la història clínica del pacient dels centres sanitaris.

L'article 5 de la Llei catalana 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica disposa:

"1. Tota persona té dret que es respecti la confidencialitat de les dades que fan referència a la seva salut. Igualment, té dret que ningú que no hi estigui autoritzat hi pugui accedir si no és emparant-se en la legislació vigent."

2. Els centres sanitaris han d'adoptar les mesures oportunes per a garantir els drets a què es refereix l'apartat 1, i aquest efecte han d'elaborar, si escau, normes i procediments protocolaris per garantir la legitimitat de l'accés a les dades dels pacients."

Tal i com ja hem vist, la normativa vigent reconeix el deure de col·laboració amb els jutges i tribunals i l'accés a la informació personal de salut amb finalitats judicials, amb el condicionants, que al nostre entendre existeixen. El redactat d'aquest mateix article ens remet un altre cop a les limitacions existents per garantir la legitimitat d'aquest accés, a l'anàlisi cas per cas de quin és l'emparament legal existent i quines les necessitats que cal atendre.

És la regulació que estableix la Llei 41/2002, de 14 de novembre, bàsica reguladora de l'autonomia del pacient i de drets i obligacions en matèria d'informació i documentació clínica, la que concreta l'ús de la història clínica per finalitats judicials i ho fa en els següents termes a l'apartat tercer de l'article 16:

"L'accés a la història clínica amb finalitats judicials (...) es regeix pel que disposen la Llei orgànica 15/1999, de protecció de dades de caràcter personal, i la Llei 14/1986, general de sanitat, i altres normes d'aplicació en cada cas. L'accés a la història clínica amb aquestes finalitats obliga a preservar les dades d'identificació personal del pacient, separades de les de caràcter clínicoassistencial, de manera que com a regla general quedi assegurat l'anonimat, llevat que el pacient mateix hagi donat el seu consentiment per no separar-les. Se n'exceptuen els casos d'investigació de l'autoritat judicial en què es consideri imprescindible unificar les dades identificatives amb les dades clínicoassistencials, en els quals cal atènyer-se al que disposin els jutges i tribunals en el procés corresponent. L'accés a les dades i els documents de la història clínica queda limitat estrictament a les finalitats específiques de cada cas."

S'introdueix la finalitat específica de cada cas com element de valoració vinculant tant pel jutge o tribunal com pel facultatiu que hagi de donar l'accés a la informació i es reafirma el caràcter restrictiu i subsidiari d'aquest accés a les dades de caràcter personal, en tant que és una excepció a la regla general que exigeix la anonimització de la informació si no hi ha el consentiment del pacient. L'accés a la informació personalitzada ha de ser valorat pel jutge com a recurs imprescindible per disposar de les dades necessàries per a la resolució del cas i, tal i com s'encarrega de recordar el darrer punt d'aquest article, les dades només podran ser utilitzades per a les finalitats específiques de cada cas. La normativa sanitària, doncs, introdueix també el principi de finalitat com a límit a l'accés i l'ús de la informació continguda en la història clínic.

Sempre que hi hagi la possibilitat de practicar la prova mitjançant la petició d'informes mèdics pericials caldrà recórrer a aquesta mesura, en tant que és menys intrusiva pel dret a la protecció de les dades del pacient i per la garantia de confidencialitat de la informació relativa a la salut de les persones. Una mostra més d'aquest caràcter subsidiari que ha de tenir l'accés a les dades de caràcter personal és la normativa que regeix en relació amb l'accés per part de jutges i tribunals a les dades econòmiques de l'administració tributària, recollida expressament a l'article 113.1 de la Llei General Tributària que concreta quan es podrà procedir a l'accés d'aquesta informació un cop ponderats els interessos públics i privats afectats.

Citem part del dictamen elaborat a Madrid el 26 de novembre de 1997 pel Grup d'Experts en Informació i Documentació Clínica, promogut per la Subsecretaria de Sanitat i Consum del Ministeri de Sanitat i Consum, en el qual s'esmenten també límits que cal considerar en tot cas abans de permetre l'accés a la informació relativa a la salut del pacient, posant-se de manifest que la informació requerida per jutges i tribunals no pot ser genèrica ni il·limitada:

“el acceso a la información clínica de una persona debe justificarse por motivos de la asistencia sanitaria del titular de la misma; cualquier otro motivo de acceso a esta información debe tener un carácter excepcional y restringido, estar convenientemente motivado y responder a un interés legítimo susceptible de protección. La ley debe especificar y regular suficientemente estos posibles supuestos que, como mínimo, deben alcanzar a los de investigación y docencia, salud pública, inspección sanitaria, y de uso legal por la Administración de Justicia, velando en cualquier caso porque su utilización sea la estrictamente necesaria, orientada a los datos concretos que estén relacionados con el motivo del acceso legalmente permitido y manteniendo el carácter reservado de los mismos.”

En el mateix sentit, fem esment finalment, al Conveni relatiu als Drets Humans i a la Biomedicina, aprovat el 19 de novembre de 1996 i ratificat per Espanya el 23 de juliol de 1999 que estableix el caràcter privat de les informacions relatives a la salut de les persones i concreta, a l'article 26, quines restriccions es poden exercir en relació amb els drets reconeguts en el conveni, en els següents termes:

“1. El ejercicio de los derechos y las disposiciones de protección contenidos en el presente Convenio no podrán ser objeto de otras restricciones que las que, previstas por la ley, constituyan medidas necesarias, en una sociedad democrática, para la seguridad pública, la prevención de las infracciones penales, la protección de la salud pública o la protección de los derechos y libertades de la demás personas.”

D'acord amb les consideracions fetes fins ara,

ES DICTAMINA,

Que les cessions de dades personals de salut per requeriment dels jutges o tribunals són legítimes a l'empara del que disposa l'article 11.3 de la Llei orgànica de protecció de dades, siguin en l'ordre civil, penal, laboral o contenciós administratiu.

Que aquestes peticions d'informació han de ser però, al nostre entendre, precises i no excessives de conformitat amb les necessitats que exigeixi la resolució del cas, en tant que els principis de qualitat i de finalitat són aplicables a les comunicacions de dades a jutges i tribunals. Haurà de valorar-se l'equilibri entre la informació sol·licitada i la destinació o ús per al qual ha de ser cedida, valoració que haurà de ser degudament analitzada pel jutge o magistrat que cursi la petició.

Que la pròpia normativa específica en matèria sanitari preveu l'ús de la història clínica personalitzada com un recurs excepcional davant de les necessitats puntuals de les finalitats judicials específiques del cas i sempre i quan s'hagi considerat per part del jutge o magistrat el caràcter imprescindible de la unificació de la informació identificativa amb la de caràcter clínicoassistencial.

Que cal interpretar de forma integrada l'obligació de col·laborar amb els jutges i tribunals i d'aportar la informació de caràcter personal amb finalitats judicials previstes a la normativa vigent amb les exigències del ple respecte al dret fonamental a la protecció de dades, el deure de confidencialitat de la informació del pacient i el secret professional al que està subjecte el col·lectiu sanitari.

Que d'acord amb aquestes consideracions, un centre sanitari podrà contestar un requeriment judicial sol·licitant informació addicional o una millor motivació en relació amb l'afer judicial al que obeeix la petició d'informació personal per no desconsiderar el caràcter confidencial de la informació i el secret professional exigint al personal sanitari, així com, els drets dels pacients.

Que és recomanable regular mitjançant codis interns o definir protocols d'actuació per garantir el legítim accés i establir les pautes a seguir, amb caràcter general, davant les peticions d'informació personal en els centres sanitaris.